

Ivica Dražić, Novi Vinodolski, elektrotehničar u mirovini,
istraživač povijesti Novog Vinodolskog

KOČIJAŠI U NOVOM VINODOLSKOM POSLIJE DRUGOGA SVJETSKOG RATA

Sjećanja iz poratnih godina u Novom Vinodolskom¹

Sažetak

Autor zapisuje svoja sjećanja iz djetinjstva, s početka 20. stoljeća, o kočijašima koji su radili u Novom Vinodolskom ili su često dolazili iz drugih mjesta prevozeći robu. Uglavnom piše o članovima svoje obitelji, a spominje i još nekoliko zanimljivih ličnosti koje su na autora članka ostavile dubok dojam

Ključne riječi

Novi Vinodolski, kočijaši, 20. stoljeće

U više navrata obećavao sam profesoru Antiću da ću obraditi ovu temu za Vinodolski zbornik, jer se radi o jednom detalju naše povijesti, koji ne valja zaboraviti, kao ni mnoge druge. Sin sam jednog kočijaša, pokojnog Andre (Andrije) Dražića, pa su mi još svježiji događaji iz života i rada moga oca, koji je bio i ostao pojam kočijaštva u Novom Vinodolskom. Nije on bio jedini koji je ovdje radio s konjima i kočijašio. Bilo ih je više, pa ću spomenuti i njih, naravno samo u Novom, jer ostale iz bližeg i daljeg susjedstva nisam dovoljno poznao.

Počet ću od nekih Ličana, ponajprije Mate Orlovića iz Brloga (Lika), kojega se sjećam ponajviše po njegovim pravim ličkim šljivama, čiji miris i okus pamtim i danas, a koje su za mene bile simbol prave ličke šljive. Takvih šljiva na žalost više nema u našem kraju. Bio bih nepravedan prema Mani Orloviću, koji je s jednim parom konja dovezio cijeli voz (koji je sličio na kočiju) pun dragocjenog tereta. Sjećam se kad bi Mane došao, moja majka bi viknula:

Evo Mane, i brinula se da u dvorište primi Manu i konje s njegovom velikom kočijom. Konji su odmah uvedeni u staju i dobro nahranjeni i napojeni. Voda je bila čista, ničim zagađena, pa ako je konji nisu htjeli piti, značilo je da je zagađena, a to je bio znak da je ni mi ne pijemo. Moj je otac pazio da lički konji budu dobro napojeni i nahranjeni sijenom i zobi ili kukuruzom. Konji koji su došli iz Like zbog dugog puta i teškog tereta koji su vukli, bili su umorni i gladni pa im je trebao odmor i dobar napoj i hrana.

Mane je bio čudan čovjek, ponajviše nemaran, pa je priča za sebe. Rado je pljuvao oko sebe duboko izvlačeći pljuvačku, kao iz nekog bunara. Kad su bile u našoj kući sobe zauzete, spavao je u štali, iznad svojih konja, pa bi pljuvao po čitavoj štali. Ako je bilo praznih soba, smjestili bi ga u sobu, a tada je to njegovo pljuvanje za moju majku bilo zlo i naopako. Mane je pljuvao po čistom podu, opuške cigareta bacao je na pod i nogom ih gazio, što je naravno moju majku dovodilo do ludila, jer moj otac Andre nikad nije pušio u sobi, niti je opuške bacao po podu i gazio nogom. Za Ličanina Manu taj zakon nije važio te se i ovdje ponašao kao u svom domu. Nitko mu se nije usudio prigovoriti, nego su ga trpjeli kako su mogli i čekali da Mane proda svoje šljive. Posudili bi mu malo hrane te se vraćao u svoj Brlog. Po njegovu odlasku majka je uvijek imala pune ruke posla da sve dovede u pravi red. Ali Mane se vraćao svake sezone sa svojim šljivama, i to po nekoliko puta. U naše je dvorište dolazilo i više ličkih kola, ali na sreću s boljim higijenskim navikama vlasnika. Spavali bi u sijenu, a ujutro se rano dizali i odlazili na placu, gdje su prodavali svoje šljive.

Spomenut ću još dva starija kočijaša, Ivana Mrzljaka - Pijovca i Milana Smolčića. Oba su imala po dva sina, ali nijedan nije pošao očevim stopama. Jedan je sin postao trgovac, a drugi vojno lice. Jedan je sin Milana Smolčića radio najprije u novljanskoj garaži, a kasnije postao vozač kamiona. Drugi je završio građevinsku tehničku skolu u Rijeci, a kasnije su oba s obitelji odselila u Australiju, ali nisu ostala dugo, nego su se vratila pa se jedan zaposlio u Novom (u Šumariji), a drugi u Crikvenici. Milan je imao jednog konja i bio poznat po uređivanju zaprežnih vozila, a to nije bilo baš lako jer nije bilo alata. Bilo je još kočijaša koji su znali upravljati konjima, ali su uglavnom bili siromašni pa su više pomagali iskusnim kočijašima. Tako je pomoćnik kočijaša bio i moj djed, očev tast. Kako je bio stariji čovjek, nije bio zadovoljan služiti kao pomoćnik kod moga oca.

Spomenimo i novljanske kočijaše koji su za vrijeme mesopusta vozili auditora (suca) i odvjetnika, uz obveznu pratnju sastavljača *žitka*, kojega su još zvali mandator, a dužnost mu je bila da u osmercu sastavi sve smiješne događaje koji su se dogodili u zadnjoj godini.

Sjećam se i mnogo drugih doživljaja kirijašenja moga oca, a naročito onih poslije Drugoga svjetskog rata. Kako sam rođen u prosincu 1940. godine, po

završetku rata imao sam tek nešto više od četiri godine. U našoj je kući bila velika staja za konje i krave, a bilo je tu i svinja i kokoši. Još ranije bila je to velika staja za konje, koje je držao moj pradjed Josip Piškulić Fumić, iako je radio kao građevinski poduzetnik. O konjima su se brinuli sluge, koji su držali posebnom čašću služiti kod Fumića.

O njemu mogu govoriti tek po pričanju drugih, jer je umro kad sam imao šest mjeseci. Pričali su mi moji da me je znao dići u zrak i reći: *Cucu, pucu - krava rog!* To su bile jednostavne riječi, koje je lako i tečno izgovarao makar meni nisu nista značile. Pradjed Josip imao je porodičnih problema. Ženio se tri puta i sa svakom ženom imao troje djece. Uspio je sahraniti sve tri i bio bi se ženio i četvrti put, ali mu odrasli sinovi i kćeri to nisu dozvoljavali. Umro je u 90. godini života.

Jedan od njegovih sinova, moj djed (po majci) bio je također zidar i doživio je 94 godine. Bio je pustolov. Sa ženom Beru (Baroldinka) imao je troje djece. Najstarija je kći moja majka (rođena 1919. godine) po imenu Sabina. Moj je otac napustio siromašnu obitelj u Bribiru 1924. godine i kao dvanaestogodišnji dječak zaposlio se kod mesarske obitelji Žvanović, a nedugo zatim kod moga pradjeda Fumića. Od početka zavolio je rad s konjima, jer je najprije pomagao u radu s konjima, a ubrzo je i sam počeo goniti konje i brinuti se o njima. Kad je porastao i sam mogao kočijašiti, zaljubio se u svoju majku, pa su se 1938. godine i vjenčali, a u tom braku sam i ja rođen, kad mi je majka imala 20 godina. Otac je imao neprilike s djedom Ivanom, jer je bio protiv braka svoje kćeri sa slugom. Pitao se kako se djevojka može udati za slugu u obitelji.

Djed je četiri puta prelazio ocean. Dva je puta bio u Africi, a dva puta u Australiji, nastojeći malo izdignuti obitelj. Svaki se put zadržao po četiri godine. Ostajao bi u Novom dvije godine, a onda opet odlazio za boljom zaradom. Kući se često javljao, poslao bi nešto novca pa u obitelji Fumić nikad nije bilo gladi.

Kad je počeo Drugi svjetski rat, njegov sin Josip bio je pekarski naučnik, ali time nije bio zadovoljan, pa je iz Zagreba pisao majci da će prihvatiti neki drugi zanat jer mu je teško raditi u pekarnici, tvrdeći da kruh zna ispeći svaka baba. Najradije bi pošao u zanat za strojobravara, što je i učinio. Kad se razvio rat, počeo je kao vozač kamiona, a onda je pošao u Zadar gdje se školovao za vozača tenka. Time je bio zadovoljan, ali je prešao u partizane kao tenkist te je pred sam završetak rata poginuo jureći zaostale njemačke jedinice kroz Sloveniju. Slučaj je htio da to bude na njegov 24. rođendan. Šest mjeseci kasnije njegovi posmrtni ostatci preneseni su u Novi i pokopani na partizanskom groblju zajedno s njegovim prijateljima i znancima, mnogima od njih vršnjacima, koji su pali u oslobodilačkom ratu. Otac mu je bio u Africi, pa se vratio da bi prisustvovao pogrebu svoga sina.

Po povratku otac se zaposlio u šumskoj djelatnosti, u Brezama, kao kočijaš. Ja sam tada imao četiri godine i od tada pamtim očevu sudbinu, kako na radu s konjima, tako i u poratnoj obnovi svoga rodnoga grada Novog Vinodolskog. Išao sam u školu, a živjeli smo u kući koju nam je baka dala, svega tridesetak metara od kuće braće Mažuranića. Sjećam se da je nosila broj 547, jer u Novom nije bilo ulica, nego su kuće brojane po predjelima kao Placa, Lukavice, Šćedrine, Bardino selo i još neke. Po ratu, grad je bio dosta porušen pa su neke obitelji stanovale u ruševinama. Sjećam se gradnje Doma kulture 1947. godine. Nisam tada mogao ni u snu zamisliti da ću početi graditi kuću za stanovanje svoje obitelji 1970. godine. To je bio kako danas kažemo, *potpis na doživotnu robiju*. Bio sam tada već oženjen i imao dva sinčića. Vjeran se rodio 1968., a Moreno godinu dana prije. Stanovali smo u potkrovlju, u početku bez struje i vode, pa nismo imali ni kupaonice. Zimi nam se voda smrzavala od hladnoće, a ljeti nismo mogli ni disati pod vrućim krovom. Zato smo odlučili izgraditi svoju kuću, a to nije bio nimalo lak posao. Od oca sam dobio kola građe, a od *Ambulante* nešto novca za kupnju cigle za gradnju zidova.

Otac je, kao što sam rekao, poslije oslobođenja radio u Šumariji. Kupio je bio dva konja i radio na izvlačenju drva iz šume. To je drvo dovažano do novljanske luke i otuda brodovima prevoženo, najčešće u Italiju. Kući je dolazio subotom da bi se oprao i vidio ženu i djecu. Mučno je radio, ali i zarađivao, pa je često dolazio s novim konjima.

U to vrijeme novljanske kuće, najčešće oštećene u ratu, prodavale su se po 150 tisuća dinara. Moj je otac htio kupiti dvije kuće, ali ga je punica odgovorila nudivši mu u blizini dvije kuće, koje su bile povezane velikim dvorištem, u koje su mogla stati dvojica zaprežna vozila s konjima. Zato otac nije kupovao drugu kuću, nego se naselio na toj ostavštini.

U tim poratnim godinama moj je otac bio glavni kočijaš u Novom. Imao je dosta posla, gotovo kao i svi ostali zajedno. Tu je bio i Jure Jovanović, koji je imao samo jednog konja te zato manja i lakša kola, pa su ga ljudi uzimali za obavljanje lakših poslova i prijevoza lakših tereta. Bio je i Anton Petrinović s jednim težim konjen koji je mogao vući osrednje velik teret. Anđelko Jurić također je imao jednog jačeg konja. Iz Afrike je došao Filip Sokolić, Pećar, koji se zaposlio u državnom poduzeću, koje mu je povjerilo kola i dva jaka konja. Kako je u Africi radio u rudnicima zlata, to je ovdje slovio kao najbogatili kočijaš, ali je bio narušenog zdravlja, pa je njegovo kočijašenje brzo prestalo. Kasnije se pojavio Stipe Butković Matulan, mlađi kočijaš koji je imao dva konja. Kako je bio mlad i zdrav, pokušao je konkurirati svim drugim kočijašima, što mu je u početku i išlo za rukom, pa je u Povilama izgardi novu kuću. Prodao je kola i konje i kupio kombi-auto. Ovaj je posao krenuo jer se narod sve više počeo baviti turizmom, ponajviše iznajmljivanjem soba. Stipe Butković je tada kupio dva kioska za prodaju pića, što mu je donosilo dobru dobit, ali

je to bilo previše naporno pa je umro u 46. godini života. Sjećam se toga čovjeka jer je mene, moju ženu i oca vozio u Rijeku, gdje smo kupili zaručnički prsten i nešto drugih predmeta, ukupno za 60 tisuća dinara koje nam je posudio otac. Ubrzo smo mu morali vratiti posuđeni novac jer je obolio, a nije imao socijalnog osiguranja, pa smo morali plaćati troškove njegova liječenja. Ja tada još nisam bio zaposlen, a moja buduća žena radila je u novljanskoj ambulanti kao zubni tehničar. Nisam mogao dobiti stalan posao, nego samo sezonski na mjenjačnici, iako sam elektrotehničar. Roditelji su nas smjestili na tavanu, koji je jedino bio prazan prostor u kući. Tu smo živjeli osam godina, a kakav je to bio život, bolje da se i ne govori. Tu sam dobio dva sinčića, a pet godina nakon rođenja mlađega, Morena, preselili smo se u našu kuću iako je bila još nedovršena.

Tako je bilo s novljanskim kočijašenejm, koje je opstalo sve dok se nismo motorizirali. Malo-pomalo bilo je sve manje kočijaša, a konačno su nestali šezdesetih godina prošloga stoljeća. Jedan od njih, Anđelko Jurić još je i danas živ i ne srami se reći da je bio kočijaš. Ima mali traktor, pa i danas prevozi drva i druge terete. Novljansku sliku danas upotpunjava automobilski promet, a kočija i kočijaša je nestalo. Ostalo je samo sjećanje.

Napomena glavnoga urednika Zbornika

Autor ovoga članka poznat je čitateljima *Novog lista* kao *tetac Ivan*, a ta *Ivanova pisma* (zapisi i sjećanja na događaje iz Novog Vinodolskog) sabrao je i 1999. godine u vlastitoj nakladi objavio u istoimenoj knjizi. Kada sam dobio knjigu, čitao sam ju na dušak, ne mogavši se oteti dojmu da je Ivica pisao velikom jednostavnošću o životnim temama, koje plijene čitatelja. U njoj su 104 manja sastava, pisma, koja potpisuje *tetac Ivan* i nose datum. Čitajući ta pisma, dobio sam dobar uvid u ono što zovemo Novi Vinodolski. O Novom su i drugi pisali, najviše nastojeći da to budu stručni i znanstveni tekstovi, ali *tetac Ivan* piše običnim jezikom, bez pretenzija na visokoliterarnu kvalitetu, a baš po tome *Pisma* su lako čitljiva, zanimljiva, reklo bi se draga. Pisao je kako i govori, kako su govorili njegovi stari, Novljani u starije vrijeme. To *Pismima* daje posebnu čar, jer su bogat izvor za proučavanje novljanske čakavštine. Među svim tim naslovima nisam našao ništa o novljanskim kočijašima, pa mi je drago što o njima *tetac Ivan* sada piše za Zbornik. Možda će netko misliti da je to banalna tema, ali nije, jer ju treba uzeti zajedno sa stotinjak drugih *pisama*, pa će se vidjeti da *tetac Ivan* upotpunjava svoju zbirku, a da je tema o kočijašima samo jedan mali prizor iz novljanske nedavne prošlosti. I na kraju, molim autora da mi oprostí što sam u pripremi članka za Zbornik učinio male korekcije, na koje imam pravo prema propozicijama za pisanje članaka u Zborniku (vidi VZ broj 12). Žao mi je što nije pisao kao obično, novljanski, nego se trudio pisati standardnim hrvatskim jezikom, drugačije nego je pisao svoja *Pisma*. Zato bismo u narednim brojevima Zbornika rado čitali njegove nove priloge novljanskom čakavicom.

dr. Stanko Antić

Summary

Ivica Dražić
COACHMEN IN NOVI VINODOLSKI AFTER THE WWII
Memories of the post-war years in Novi Vinodolski

The author recorded his childhoods memories, from the early 20th century, on coachmen that worked in Novi Vinodolski or else frequently came from other places, transporting the goods. Though mainly writing about the members of his family, he also mentions few other interesting individuals that strongly impressed him.